

Janusz Mieczkowski

Mniejszości narodowe w Polsce a partie etniczne – możliwości i bariery

Acta Politica nr 27, 179-189

2014

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Janusz Mieczkowski*

MNIEJSZOŚCI NARODOWE W POLSCE A PARTIE ETNICZNE – MOŻLIWOŚCI I BARIERY

Formy organizacji politycznych mniejszości narodowych i etnicznych

Siatka pojęciowa związana z aktywnością polityczną grup o charakterze etnicznym jest stosunkowo mocno rozbudowana. Obejmuje terminy nie zawsze ze sobą spójne pod względem znaczenia i struktury. Wynika to w dużej mierze z różnorodności poszczególnych przypadków poddawanych analizie i stopnia zaawansowania jej poziomu. Mamy zatem partie narodowe, etniczne, regionalne, etnoregionalne, separatystyczne, irredentystyczne, autonomistyczne. Listę tę zapewne można byłoby jeszcze wydłużyć.

Nie zawsze też przy określaniu poziomu aktywności politycznej możliwe jest odwołanie się do pojęcia „partia polityczna”, jako zbyt zawężającego. Sprzyja to użyciu pojęć „ruch” czy „regionalizm”. Przykładowo Jarosław Tomasiewicz rezerwuje je dla ruchów politycznych dążących do zwiększenia samodzielności regionu, jak i ruchów kulturalnych walczących o umocnienie kulturowej tożsamości tego obszaru. Jak zauważa: „W tak rozumianym regionalizmie mieszczą się bardzo różne ugrupowania: zarówno lokalne inicjatywy obywatelskie rozwijające regionalną samorządność, gospodarkę i kulturę, jak i separatystyczne (a nieraz i terrorystyczne) ruchy nacjonalistyczne zwarcie zamieszkujących mniejszości narodowych, a zwłaszcza małych narodów”¹. W swojej typologii nie umieszcza grup irredentystycznych, stawiających sobie za cel przyłączenie swego regionu do innego państwa. Podobnie Wawrzyniec Konarski używa terminu „ruch regionalistyczny” dla zdiagnozowania oddolnego ruchu społeczno-politycznego,

* Dr hab. Janusz Mieczkowski prof. US, Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, e-mail: miecz@whus.pl.

¹ J. Tomasiewicz, *Współczesne ruchy regionalistyczne w Europie Zachodniej*, „Sprawy Narodowościowe” 1997, nr 2 (11), s. 295.

„którego celem jest zmobilizowanie danej społeczności (wyodrębnionej na kanwie etnicznej, regionalnej lub na oba te sposoby równocześnie), zamieszkującej region należący do konkretnego państwa, na rzecz uzyskania własnych praw politycznych w tymże państwie”².

Niekiedy przy badaniu aktywności politycznej mniejszości określenie „partia” stosowane jest w szerszym znaczeniu. Lech M. Nijakowski, analizując konflikty etniczne w wymiarze symbolicznym, pisał: „Przez partię etniczną będziemy tu rozumieli organizację społeczną (a więc także stowarzyszenie), które jest oficjalnym przedstawicielem grupy etnicznej lub narodowej i dąży do uzyskania udziału we władzy publicznej na wszystkich jej szczeblach (lokalnym, regionalnym i centralnym). Na przedstawiciela tej organizacji głośuje się zatem przede wszystkim jako na członka danej grupy etnicznej lub narodowej, a nie fachowca czy dobrego polityka”³.

Bywa też tak, iż wykazuje się polityczny wymiar istniejących stowarzyszeń społeczno-kulturalnych mniejszości poprzez porównanie do partii. Tytułem przykładu: Cezary Obracht-Prądzyński, badając miejsce Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w życiu Pomorza, uznawał je za pełniące „rolę swoistej quasi-partii regionalnej”⁴, będącej zapleczem kadrowym dla ugrupowań ogólnokrajowych.

Dylematy związane ze specyfiką uwarunkowania funkcjonowania ugrupowania odwołującego się do etniczności trafnie ujął Daniel Horowitz, definiując partię etniczną jako polityczną formację oscylującą między klasyczną partią polityczną a grupą interesu, która zyskuje wsparcie od charakterystycznej grupy etnicznej i służy jej celom⁵.

Dla części badaczy istotne jest podkreślenie wymiaru etnopolitycznego badanych zjawisk. John T. Ishiyama i Marijke Breuning posługują się pojęciem „partii etnopolitycznych”, uznając, że reprezentują one poszczególne grupy etniczne i dążenia do władzy politycznej w celu zmiany dystrybucji i wykonania politycznego potencjału oraz pozycji grupy⁶.

² W. Konarski, *Ruchy regionalistyczne jako forma nacjonalizmu we współczesnej Europie i ich możliwy wpływ na ideę zjednoczonej Europy*, w: *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. K.A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2007, s. 1086.

³ L.M. Nijakowski, *Domeny symboliczne. Konflikty narodowe i etniczne w wymiarze symbolicznym*, Warszawa 2006, s. 36.

⁴ C. Obracht-Prądzyński, *Kaszubi. Między dyskryminacją a regionalną podmiotowością*, Gdańsk 2002, s. 718.

⁵ D.L. Horowitz, *Ethnic Groups in Conflict*, Berkeley 1985, s. 291.

⁶ J.T. Ishiyama, M. Brauning, *Ethnopolitics in the New Europe*, Boulder CO, 1998, s. 3–4.

Niektórzy badacze, podkreślając znaczenie tożsamości terytorialnej, po-przestają na sformułowaniu „partia regionalna”. Zauważmy jednak, iż nie wszystkie partie regionalne muszą odnosić się w swych działaniach do etniczności (i odwrotnie: nie wszystkie partie etniczne muszą być regionalne). Jürgen Stein, definiując partie regionalne, wskazywał na przedkładanie przez nie interesów peryferyjnych nad ogólnokrajowe, jako formę sprzeciwu wobec faktu preferowania przez większość ugrupowań perspektywy centrum i lekceważenia interesów prowincji⁷. W podobnym ujęciu charakteryzował je Ryszard Herbut, zaznaczając, iż zasadniczym celem dla partii regionalnych „staje się stworzenie wśród mieszkańców określonego regionu poczucia solidarności czy wspólnoty interesów i zwrócenie w ten sposób uwagi centrum na realne problemy dotyczące tej społeczności”⁸.

Roszczenia grup etnicznych odwołują się zazwyczaj do dwóch podstawowych kategorii – etnicznych i terytorialnych. Według Huri Türsan partie etnoregionalne charakteryzują się nacjonalizmem opartym na etnicznym zróżnicowaniu (lub wyłącznej tożsamości etnicznej) i roszczeniach terytorialnych w obrębie istniejących państw⁹. Dla Ferdynanda Müller-Rommela partie te skupiają geograficznie peryferyjne mniejszości dążące do zmian w ramach systemu istniejącego państwa narodowego poprzez stwierdzenie i uznanie ich tożsamości kulturalnej¹⁰. Podobnie Lieven de Winter uważa, że żądania polityczne reorganizacji struktur władzy istniejących państw narodowych stanowią główną cechę wspólną tych partii¹¹.

Według Maxmiliána Strmiski partie etnoregionalne to te, których potencjał wyborczy i legitymizacyjny oparty jest na mobilizacji tożsamościowej społeczności etnoregionalnych o charakterze narodowym (bądź subnarodowym), często peryferyjnej natury¹².

⁷ J. Steiner, *Demokracje europejskie*, Rzeszów 1993, s. 98.

⁸ R. Herbut, *Teoria i praktyka funkcjonowania partii politycznych*, Wrocław 2002, s. 182.

⁹ H. Türsan, *Introduction. Ethnoregionalist parties as ethnic entrepreneurs*, w: *Regionalist Parties in Western Europe*, red. L. De Winter, H. Türsan, London 1998, s. 5–6.

¹⁰ F. Müller-Rommel, *Ethnoregionalist Parties in Western Europe. Theoretical considerations and framework of analysis*, w: *Regionalist Parties...*, s. 19.

¹¹ L. De Winter, *Conclusion. A comparative analysis of the electoral, office and policy success of ethnoregionalist parties*, w: *Regionalist Parties...*, s. 204–205; idem, *Ethnoregionalist Parties and European Integration at the 1999 European Elections*, w: *Europe at the Polls: The European Elections of 1999*, red. P. Perrineau, G. Grunberg, C. Ysmal, New York, Basingstoke 2002, s. 131.

¹² M. Strmiska, *A Study on Conceptualization of (Ethno-)Regional Parties*, „Středoevropské politické studie” 2002, part 1, vol. IV, <http://www.iips.cz/seps.html> (30.04.2010).

Na potrzeby tekstu partii mniejszości narodowych będą definiowane jako aktor systemu, którego głównym celem jest formułowanie, obrona i popieranie interesów danego społeczeństwa etnicznego.

W prezentowanym szkicu zostaną poddane analizie te przypadki, w których twórcy poszczególnych inicjatyw, mających na celu mobilizację etniczną mniejszości czy społeczności regionalnej, odwoływali się do określenia „partia polityczna” (przez co sami świadomie chcieli budować wizerunek swego ugrupowania jako partii politycznej). Na podstawie kwerendy literatury przedmiotu możemy wyszczególnić kilka takich procesów w Polsce po 1989 r. Niektórym ugrupowaniom udało się w większym bądź mniejszym wymiarze czasowym zaistnieć na scenie politycznej, inne nie wyszły poza sferę postulowanych idei. W polu obserwacji nie znajdują się natomiast komitety wyborcze mniejszości jako doraźnie tworzone koalicje różnych podmiotów społeczno-politycznych.

Podstawowym celem tekstu jest charakterystyka oferty programowej przedstawionej przez liderów politycznych podczas działań związanych z procesami formułowania partii – zatem przyjrzenie się procesowi odpowiedzi udzielanej przez liderów na pytanie dotyczące potrzeby (bądź nie) posiadania przez daną grupę własnej partii politycznej. Rozważona zostanie także kwestia uwarunkowań sprzyjających realizacji idei partii etnoregionalnej w Polsce.

Zarys historii ugrupowań mniejszości narodowych w Polsce

Tytułem prolegomeny wypada stwierdzić, że tradycje organizacyjnych form życia politycznego mniejszości z całą mocą uwidaczniały się w II Rzeczypospolitej. Można wtedy było zaobserwować szeroką panoramę przejawów aktywności i ambicji politycznych mniejszości narodowych, charakteryzującą się m.in. znaczną liczbą różnego rodzaju partii i stronnictw politycznych. Ugrupowania te były bardzo zróżnicowane zarówno pod względem politycznym, światopoglądowym, jak i ideowym. Najlepiej ruch polityczny miały zorganizowane duże grupy – takie jak Niemcy, Ukraińcy, Białorusini i Żydzi. Pozostałe grupy nie miały już takiego znaczenia w tej materii. Jak zauważano: „Żądania mniejszości narodowych bardzo często nawzajem się wykluczały zarówno w skali określonej grupy narodowościowej, jak i w skali bloku mniejszości w państwie”¹³. Najczęściej po-

¹³ Ibidem.

wtarzającym się w programie partii i stronnictw mniejszościowych były kwestie dotyczące idei autonomii¹⁴.

Po drugiej wojnie światowej jedynie Żydom na krótko w drugiej połowie lat 40. XX w. zagwarantowano możliwości rekonstrukcji ich przedwojennych struktur politycznych. W listopadzie 1944 r. decyzją Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego powołano w Lublinie Centralny Komitet Żydów w Polsce (CKŻP), w którego skład weszły wszystkie legalnie istniejące partie żydowskie. Do 1950 r. istniało jedenaście partii żydowskich, z czego osiem uzyskało legalizację: Bund, Poalej Syjon-Lewica, Poalej Syjon-Prawica, Ha-szomer Ha-cair, Hitachdut, Hechaluc, Mizrachi, Ichud. Żydowscy komuniści utrzymali ograniczoną odrębność organizacyjną dzięki powołaniu przy CKŻP żydowskiej frakcji Polskiej Partii Robotniczej (PPR). Nielegalnie działały natomiast Agudas Isroel, rewizjoniści (przedwojenna NOS) i Żydowskie Stronnictwo Demokratyczne (przedwojenna Jidisze Folks-Partaj). Największe wpływy w społeczności żydowskiej miały partie syjonistyczne, a wśród nich – liberalna Ichud, w 1947 licząca osiem tysięcy członków, podczas gdy Bund miał ich półtora tysiąca. Istnienie niezależnych partii tolerowano do 1949. Na przełomie lat 40. i 50. XX w. doszło do likwidacji żydowskiego ruchu politycznego. Żydowska frakcja PPR utraciła organizacyjną samodzielność. Bund rozwiązał się 16 stycznia 1949. Następnie władze komunistyczne przystąpiły do likwidacji partii syjonistycznych, wyznaczając im terminy rozwiązania (Mizrachi do 1 grudnia 1949 r., Hitachdut – do 20 grudnia 1949 r., Ichud – do 1 stycznia 1950 r., Poalej Syjon – do 1 lutego 1950 r.). Partie żydowskie w Polsce przestały istnieć, a większość działaczy politycznych wyemigrowała z obawy przed represjami¹⁵.

Po likwidacji partii żydowskich sprawa ugrupowań politycznych mniejszości narodowych przestała w praktyce istnieć. Z biegiem czasu zezwolono jedynie na istnienie jednej organizacji społeczno-kulturalnej dla każdej z mniejszości z charakterystycznym zapisem ujawniającym się w statutach o narodowych formach i socjalistycznej treści, jaką każde ze stowarzyszeń miało wykazać w swej działalności. Jakikolwiek inne idee polityczne nie mogły zatem istnieć. Działania na rzecz rozwoju życia narodowego traktowane były jako przejaw separatyzmu i nacjonalizmu.

¹⁴ W. Michowicz, *Problemy mniejszości narodowych*, w: *Polska odrodzona 1918–1939. Państwo – Społeczeństwo – Kultura*, red. J. Tomicki, Warszawa 1982, s. 341.

¹⁵ A. Cała, H. Węgrzynek, G. Zalewska, *Historia i kultura Żydów polskich. Słownik*, Warszawa 2000; zob. J. Mieczkowski, *Partie polityczne działające w środowisku żydowskim w Polsce lat 1944–1950*, „*Studia Nauk Politycznych*” 1990, nr 4/6.

Instytucjonalizacja aspiracji politycznych mniejszości po 1989 r.

Sytuacja zmieniła się po 1989 r. wraz z zagwarantowaniem pluralizmu w życiu społecznym i politycznym. Pierwsza w Polsce ustawa o partiach politycznych, uchwalona 28 lipca 1990 r., miała charakter bardzo ogólny. Dawała ona możliwość działania zarówno partiom zarejestrowanym (zgłoszonym do ewidencji), jak i niezarejestrowanym (nie zgłoszonym do ewidencji). Te ostatnie nie miały osobowości prawnej, ale pozostawały organizacjami legalnymi. Jeśli jednak partia chciała mieć osobowość prawną, to uzyskiwała ją po spełnieniu kilku niezbędnych, bardzo liberalnych wymagań formalnych dla wprowadzenia jej do ewidencji prowadzonej przez Sąd Wojewódzki w Warszawie. Aby założyć partię, konieczne było m.in. przedstawienie listy zawierającej minimum piętnaście podpisów osób posiadających pełną zdolność do czynności prawnych. Członkami partii politycznych mogli być tylko obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli osiemnaście lat. Nie przyznawano prawa zrzeszania się w partiach cudzoziemcom o określonej przynależności państwowej oraz bezpaństwowcom.

Takie liberalne zapisy ustawy sprzyjały pojawianiu się szeregu ugrupowań politycznych. W 1997 r. szacowano je na ponad trzysta sześćdziesiąt partii. Ustawa z 1990 r. spotkała się z szeregiem głosów krytycznych, zarzucających jej m.in. zbyt dużą ogólność, brak precyzji w uregulowaniach i liberalizm w procesie ewidencji partii. 27 czerwca 1997 r. uchwalono kolejną ustawę o partiach. Wśród wielu uszczegółowień, jakie ta ustawa wносиła, zauważmy, że w porównaniu z poprzednią regulacją podniesiono próg minimalnej liczby osób mogących założyć partię z piętnastu do tysiąca osób¹⁶. Utrzymano zapis zastrzegający prawo do zrzeszania się w partiach tylko dla obywateli RP.

W procesie instytucjonalizacji pomysłów politycznych mniejszości narodowych możemy zaobserwować kilka ciekawych, jednak zazwyczaj krótkotrwałych, inicjatyw.

Idee własnych ugrupowań politycznych pojawiały się wśród mniejszości w dwóch momentach kształtowania się systemu partyjnego w Polsce. Pierwszy z nich dotyczył fazy fragmentaryzacji systemu partyjnego (stadium dominacji partii małych) – do 1993 r.¹⁷ Na ten okres nałożył się, jak określiła Małgorzata Bu-

¹⁶ Zob. szerzej o ustawodawstwie z 1990 i 1997: *Ustawa o partiach politycznych*, wprowadzenie: M. Chmaj, Kraków 1999, s. 25–64.

¹⁷ A. Antoszewski, *Ewolucja polskiego systemu partyjnego*, w: *Demokratyzacja w III Rzeczypospolitej*, red. idem, Wrocław 2002, s. 150.

dyta-Budzyńska, „wybuch etniczności” związany z tworzeniem przez mniejszości własnych organizacji, stowarzyszeń oraz startem w wyborach¹⁸.

Narodziny idei ugrupowań politycznych mniejszości po 1989 r.

Mniejszość	Partie istniejące (czas powstania)	Niezrealizowane idee (czas pojawienia się pomysłu)
Ukraińcy		Ukraińska Liga Demokratyczna (1991)
Białorusini	Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne (1990)	
Łemkowie	Obywatelski Krąg Łemków(1989) → Rusiński Demokratyczny Krąg Łemków „Hospodar” (1991)	
Ślązacy	Ruch Autonomii Śląska (1990)	
Kaszubi		Chrześcijańsko-Ludowa Unia Kaszub i Pomorza (1989)
		Kaszubska Partia Narodowa (2005)
		Partia Rozwoju Pomorza (2006)

Źródło: opracowanie własne.

Drugi moment dotyczył tylko społeczności kaszubskiej i sytuacji wykrystalizowania się układu dwóch silnych ugrupowań centroprawicowych (PO i PiS) przy jednoczesnym zmniejszeniu ideowego oddziaływania Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego na elektorat wyborczy¹⁹.

Istnienie partii mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce – argumenty za i przeciw

W badaniach nad przyczynami powstawania i rozwoju ruchów etnicznych socjologzy zwracają uwagę na dwa podłoża:

- strukturalne uwarunkowania działań zbiorowych (gdzie warunki są motorem działań) i
- aktywistyczne – wewnętrzne (gdzie grupa jest motorem działań).

Ujawnienie się ruchów etnicznych może być reakcją na zmianę warunków egzystencji (obrona lub przywrócenie *status quo*) bądź też dążeniem do zmia-

¹⁸ M. Budyta-Budzyńska, *Mniejszości narodowe – bogactwo czy problem? Instytucjonalizacja mniejszości narodowych w Polsce w latach 1989–2002*, Warszawa 2003, s. 114.

¹⁹ Szerzej o tym M. Mieczkowska, *Czy w Polsce jest miejsce na partię regionalną? Studium przypadku kaszubskiego*, w: *Opisy politologów. Uwagi o polskiej scenie politycznej*, red. M. Drzonek, J. Mieczkowski, Szczecin 2007, s. 69–82.

ny, wynikłym na skutek działania wewnątrz systemu lub na rzecz jego zmiany (reakcji interetnicznych)²⁰. Istotny wpływ na te procesy ma poczucie dyskryminacji (przestrzennej – naznaczonej zmianą granic etnicznych terytorium, społecznej i zawodowej, ograniczeniami w podtrzymywaniu odrębności, bezpośrednimi represjami czy nieprzestrzeganiem form ochrony prawnej)²¹.

Partie będące pochodną ruchów, ich bardziej zinstytucjonalizowaną formą, wymagają nieco zmodyfikowanej formuły badania odwołującej się do elementów charakteryzujących środowisko polityczne i etniczne.

Dla określenia zakresu uwarunkowań dla działania partii etnoregionalnych występujących w Polsce możemy oprzeć się zatem na wskaźnikach takich jak²²:

1. Środowisko polityczne:
 - kształt systemu politycznego/mechanizm wyborczy,
 - kształt systemu partyjnego,
 - dominujące wzorce kultury politycznej.
2. Środowisko etniczne:
 - logika polityczno-instytucjonalnych stratyfikacji etnicznych,
 - logika stratyfikacji religijnych,
 - tradycje historyczne.

Kształt systemu politycznego (mechanizm wyborczy)

Za	Przeciw
Zmiana relacji centrum–peryferie, decentralizacja	Niebezpieczeństwo fragmentaryzacji systemu politycznego
Możliwość uzyskania dzięki partiom etnoregionalnym większej przejrzystości i zrozumienie specyfiki problemów regionu	Słabość polskiego systemu politycznego na polu artykulacji i zaspokajania interesów regionalnych
Rozwój aspiracji politycznych wspólnot lokalnych, sprzeciw wobec instrumentalnego traktowania mniejszości przez ugrupowania ogólnokrajowe	Zbyt niski poziom tożsamości (artykułowania swoich interesów)
Alternatywa dla sytuacji braku jednomandatowych okręgów wyborczych dających szansę na ściślejszy związek parlamentarzystów z wyborcami	Nieprzychylny układ systemu wyborczego z 5% progami zaporowymi

²⁰ G. Babiński, *Metodologiczne problemy badań etnicznych*, Kraków 1998, s. 104–109.

²¹ Ibidem.

²² Zob. P. Fiala, M. Strmiska, *Etnické strany, zájmové skupiny a etnické minority příspěvek k politologické reflexi problému reprezentace a prosazování zájmů etnických menšin v pluralitních demokraciích*, „Středoevropské politické studie – Central European Political Studies Review”, 2002, part 4, vol. IV, <http://www.iips.cz/seps.html> (30.04.2010).

Kształt systemu partyjnego

Za	Przeciw
Ugrupowanie etnoregionalne nie musi eliminować partii ogólnopolskich, może być dla nich partnerem do działań w sejmiku województwa	Sprzeciw dotychczasowych ugrupowań w obawie o swe interesy, ogólnopolski układ dwóch partii
Rywalizacja o władzę między ogólnokrajowymi siłami w regionie skłania wielu do zaniechania aktywności partyjnej. Partia etnoregionalna może wypełnić tę lukę	Regionalizacja = objaw słabości partii politycznych i przejaw patologii systemu
	Problemy z potencjalną instytucjonalizacją czy problemy z finansowaniem (partie nowe, niefinansowane z budżetu państwa)
W Polsce nie ma politycznej siły, która by zadowolili wszystkich przedstawicieli konkretnej grupy narodowościowej (np. Ukraińców)	Teoretyczna możliwość powstania przy jednoczesnym zadawaniu pytania, czy partia etnoregionalna byłaby ważna w systemie partyjnym

Dominujące wzorce kultury politycznej

Za	Przeciw
Poszukiwanie nowych form wyrażania swych interesów	Strach przed nazwą „partia” i formalną polityzacją etniczności
Rozwój wizji Europy regionów	Rozwój integracji europejskiej w kierunku Europy z regionami
Brak silnych tendencji separatystycznych w Polsce	Oskarżenie o separatyzm, niebezpieczeństwo przerodzenia się regionalizmu w separatyzm
Stworzenie silnego lobby polityczno-gospodarczego „dla wydzwignięcia regionu z zapaści”	Polska jest państwem scentralizowanym i decyzje zapadają w Warszawie – stąd bardziej korzystnym dla regionu jest posiadanie lobby w silnym ugrupowaniu ogólnokrajowym niż w regionalnym
	„Tradycyjne” sympatie wyborcze mniejszości wobec ogólnopolskich ugrupowań politycznych, np. Białorusini – lewica
	Regulacje prawne i polityczne zabezpieczające prawa mniejszości wpływają znacząco na ograniczenie form i metod dyskryminacji, która mogłaby być powodem do szukania politycznych form działania

Środowisko etniczne

Za	Przeciw
1	2
Pobudzenie aktywności politycznej i społecznej lokalnych środowisk	Podziały w i tak niewielkich społecznościach mniejszościowych
Możliwość pozyskania sympatyków i przyciągnięcia do idei narodowej zasymilowanych	Mniejszości to niewielkie grupy, często rozproszone – zbyt małe dla tworzenia partii mających znaczenie

1	2
Poszukiwanie nowych form wyrażania swych interesów	Marginalizacja sprawy narodowej
Przedstawiciele wspólnot religijnych wspierają aspiracje polityczne grupy	Hasła bardziej religijne niż narodowe – Białorusini i prawosławie
Posiadanie tradycji ugrupowań politycznych w grupie	Coraz mniej liczne roczniki tych, którzy doświadczyli państwa „macierzystego” na zamieszkałych przez siebie terenach
Większe zainteresowanie lokalnością niż ugrupowaniami ogólnokrajowymi	Słabsza niż kiedyś aktywność zwłaszcza średniego i młodego pokolenia mniejszości
Przejawy dyskryminacji: Kwestie wykluczenia o podłożu etnicznym, ograniczenia w podtrzymywaniu odrębności, nieprzestrzeganie form ochrony prawnej	Istniejące regulacje prawne i polityczne zabezpieczają prawa mniejszości i wpływają znacząco na ograniczenie form dyskryminacji

Wyniki analizy wskaźników współczesnych uwarunkowań dotyczących możliwości działania partii o charakterze etnicznym bądź etnoregionalnym w Polsce nie przesądzają jednoznacznie o potencjalnych szansach takiego ugrupowania. Wskazują jednak na faktyczne ograniczenia związane z funkcjonowaniem takich struktur. Wydaje się, iż najbliższe sukcesu mogłoby być istniejące ugrupowanie związane ze śląskim etnoregionalizmem (Ruch Autonomii Śląska) ze względu na wskaźniki polityczne, zwłaszcza te odnoszące się do przejawianej przez nie konsekwencji w zmaganiach na rzecz zmiany relacji centrum–peryferie i uwydatnienia specyfiki regionu. Pewne szanse upatrywałbym także dla nieistniejących (a więc potencjalnych) ugrupowań romskich, odnosząc to zwłaszcza do wskaźników etnicznych, takich jak poczucie dyskryminacji i wykluczenie o charakterze etnicznym, czy odwołania się do podobnych zachowań politycznych tej mniejszości w innych państwach europejskich.

Streszczenie

W artykule omawia się polityczną sytuację mniejszości etnicznych w Polsce. Na podstawie badań środowiska politycznego i etnicznego należy stwierdzić, iż losy partii etnicznych są wyjaśniane przez czynniki instytucjonalne i społeczno-ekonomiczne. Mają one znaczący wpływ na możliwości zaistnienia mniejszości etnicznych na politycznej arenie.

Słowa kluczowe: mniejszości narodowe i etniczne, Polska, mobilizacja

**NATIONAL MINORITIES IN POLAND
AND ETHNIC PARTIES – THE POSSIBILITIES AND BARRIERS**

Summary

This paper has argued about the political situations of ethnic minorities in Poland. From research of political and ethnic environment, it is appropriate to conclude that fate of ethnic parties has been explained by institutional and socio-economic factors. It has a significant effect on whether ethnic minorities can enter the political arena or not.

Keywords: national and ethnic minorities, Poland, mobilization